

บทคัดย่อ

ข้าวเป็นพืชอาหารหลักที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย และเป็นแหล่งรายได้หลักของชาวนาไทยมากกว่า 3.7 ล้านครัวเรือน จากจำนวนครัวเรือนเกษตรกรทั้งสิ้น 5.6 ล้านครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 66 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดของประเทศ อีกทั้งยังสร้างอาชีพให้แรงงานในภาคการเกษตรได้กว่า 4 ล้านครัวเรือน จากการรวบรวมพันธุ์ข้าวพื้นเมืองของกรมการข้าว พบว่า ประเทศไทยมีพันธุ์ข้าวพื้นเมืองหลากหลายสายพันธุ์ จำนวนกว่า 800 สายพันธุ์ และในจำนวนดังกล่าวนี้ เป็นข้าวหอมกว่า 200 สายพันธุ์ ซึ่งแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพของท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี (กรมการข้าว, 2557) ข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองของอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดว่าเป็นข้าวหอมที่มีเอกลักษณ์ คุณภาพดี กลิ่นหอม และรสชาติอร่อย แต่นับวันจะเลือนหายไปจากสังคมและวิถีชีวิตของคนในอำเภอไชยา

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพโดยทั่วไปและบริบทการปลูกข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการปลูกข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ การส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ องค์ความรู้ สภาพของพื้นที่ ปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิต ต้นทุนการผลิต ความต้องการของตลาด ค่านิยมของเกษตรกร และราคา 3) ศึกษารูปแบบการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง ได้แก่ รูปแบบสินค้า บรรจุภัณฑ์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และพฤติกรรมของผู้บริโภค และ 4) เสนอแนวทางในการส่งเสริมการปลูก และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง สำหรับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยในครั้งนี้ คือ เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐ ผู้ปกครองท้องที่ และนักวิชาการที่มีประสบการณ์ด้านข้าวในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 35 ราย โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เกษตรกรที่ปลูกข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง จำนวน 13 ราย เกษตรกรที่ไม่ได้ปลูกข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง (แต่ปลูกข้าวพันธุ์ทั่วไป) จำนวน 222 ราย ผู้ที่ซื้อข้าวสารไปบริโภค ซื้อไปเป็นของฝากหรือของที่ระลึก ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 400 คน โดยใช้แบบสอบถาม การสังเกต และสถิติเชิงพรรณนา ในการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจุบันมีเกษตรกรปลูกข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมืองในพื้นที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 13 ราย โดยปลูกในพื้นที่ประมาณ 1 งาน ถึง 2 ไร่ จากพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด 3-5 ไร่ ต่อราย จึงทำให้มีพื้นที่ปลูกรวมทั้งหมดประมาณ 12 ไร่ ซึ่งปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการปลูกข้าวของเกษตรกร ได้แก่ ความบริสุทธิ์ของพันธุ์ข้าว ผลผลิตต่อไร่ต่ำ ราคาผลผลิตไม่แตกต่างจากพันธุ์ข้าวชนิดอื่น ขาดการรวบรวมข้อมูลที่สำคัญ อายุเฉลี่ยของเกษตรกรสูง และขาดผู้สืบทอด เป็นต้น สำหรับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการปลูกข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง ได้แก่ การส่งเสริมจากภาครัฐ องค์ความรู้ สภาพพื้นที่ ปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิตแปรรูป ต้นทุนการผลิต ความต้องการของตลาด ค่านิยมของเกษตรกร และราคาผลผลิต สำหรับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง ได้แก่ การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ทั้งเครื่องอุปโภคและบริโภค การปรับปรุงแบบบรรจุภัณฑ์ให้สอดคล้องกับกลุ่มผู้บริโภค การพัฒนารูปแบบสินค้าให้เป็นที่ต้องการของตลาด และพฤติกรรมผู้บริโภค สำหรับแนวทางการส่งเสริมการปลูกข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง

ได้แก่ การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาสายพันธุ์ข้าวหอมไชยา การสนับสนุนองค์ความรู้และปัจจัยการผลิตที่จำเป็นตามความเหมาะสม การส่งเสริมการบริหารจัดการตลอดห่วงโซ่อุปทาน การส่งเสริมการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายรวมทั้งการสร้างทายาทเกษตรกร การสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ และ การส่งเสริมให้เป็นสินค้า GI ขณะเดียวกันแนวทางการส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง ได้แก่ การพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ การแปรรูปสินค้า การจัดหาสถานที่จำหน่าย การประชาสัมพันธ์สร้างการรับรู้ โดยเฉพาะการใช้ช่องทาง Social Media

คำสำคัญ: ข้าวหอมไชยาพันธุ์พื้นเมือง, การส่งเสริมการปลูก, การสร้างมูลค่าเพิ่ม, อำเภอไชยา, จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Abstract

Rice is a staple food that is important for Thai people's lifestyle. It is a main source of income for more than 3.7 million Thai farmers from 5.6 million households, representing 66% of the country's total households. It also creates jobs for over 4 million households in the agricultural sector. From the collection of local rice varieties from the Department of Rice, it was found that Thailand has more than 800 varieties of local rice varieties and of these numbers are more than 200 varieties of fragrant rice which represent the abundance and biodiversity of the local area as well (Department of Rice, 2557). Hom Chaiya rice, native species of Chaiya district Suratthani classified as fragrant rice that is unique, good quality, fragrant and delicious but day by day it will disappear from the society and way of life of people in Chaiya district.

The objective of this study is to 1) study the general conditions and context of cultivating native Chaiya rice of farmers in Chaiya District, Suratthani Province, 2) Study the factors affecting the planting of native Chaiya fragrant rice in Chaiya district Suratthani province, including promotion from government agencies, knowledge, area condition, production factors, production process, production cost, market demand, farmer values and price, 3) Study the forms of creating added value for local Chaiya fragrant rice, including product forms, packaging, and product processing and consumer behavior and 4) Propose guidelines for promoting cultivation and creating added value for local Chaiya fragrant rice. For this target group of research is officials from government agencies, local guardian and academics with experience in rice in Suratthani Province were 35 interviewees using semi-structured interview methods and content analysis. There are 13 farmers who grow native Chaiya fragrant rice; farmers who do not grow native Chaiya fragrant rice. (But planting general rice varieties) amount 222 persons. People, who buy rice to consume, bought as souvenirs or souvenirs in Suratthani province, 400 people, using observation questionnaires and descriptive statistics in data collection and analysis.

The results showed that at present, there are 13 farmers cultivating native Chaiya fragrant rice in Chaiya District, Suratthani province, by planting approximately 1 ngan-2 rai from the total rice planting area of 3-5 rai per person, therefore having a total area of approximately 12 rai. The major problems affecting farmers' rice production are the purity of rice varieties, low yield per rai, product prices are not different from other rice varieties, lack

of gathering important information, the average age of farmers is high and lacking successors etc., for factors affecting the planting of native Chaiya fragrant rice, namely government support, knowledge, area conditions, production factor, production process, production cost, market demand, farmer values and the product price. For adding value to local Chaiya fragrant rice, including processing into various products both consumer goods, adjusting the packaging to be in line with consumer groups, developing product formats to be in demand in the market and consumer behavior. As for the guidelines to promote local Chaiya fragrant rice varieties, namely supporting research and development of Hom Chaiya rice varieties, supporting knowledge and necessary production factors as appropriate, promoting management throughout the supply chain, promoting integration and networking, including creating heirs for farmers, creating awareness and public relations and promoting GI products. At the same time, guidelines for promoting value added for native Chaiya rice varieties are packaging form development, product processing, procurement of sales locations, public relations creates awareness, especially by using social media channels.

Key words: Chaiya Native Rice, Planting Extension Promotion, Value Added Creation, Chaiya District, Suratthani Province